

HİRİSTİYANLIK TARİHİNDE KİLİSE VE 'KİLİSE' İÇİN KULLANILAN METAFORLAR*

İsmet EŞMELİ**

ÖZET

Hıristiyan Kilise (Ecclesiology) teolojisi, Hıristiyan ilahiyatında önemlidir. Kilise kavramına yüklenen anlamlar, Kilisenin mahiyetinin ve boyutlarının belirlenmesinde önemli olmuştur. Ayrıca, Kiliseye atfedilen özellikler ve Kilise için kullanılan metaforlar Kilisenin misyonunun ve kurtuluştaki rolünün belirlenmesinde etkili birer unsurdur. Kilise, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren inanlılar üzerinde etkili olmuştur. Ancak zaman zaman Kilisenin bu etkinliği zayıflamıştır. İlk dönemlerde ve Ortaçağda bu zayıflık fazla hissedilmemiştir. Ancak, Ortaçağın sonlarına doğru ve 20. Yüzyılın başlarında Kilise inanlıların seküler ihtiyaçlarından uzak kalmıştır. Bunun neticesinde, 20. yüzyılın başlarından itibaren genel olarak Hıristiyanlık dünyasında, özel olarak da Katolik dünyasında Kilise anlayışı konusunda yeni gelişmeler olmuştur.

Hıristiyan dünyasındaki geleneksel yaklaşımlara göre, Kilise sosyal olmaktan ziyade giderek katı hiyerarşik bir yapıya bürünmüş ve insanları cezp etme gücünü kaybetmiştir. Özellikle 20. Yüzyılda Kilise'nin mahiyeti, boyutları, yapısı ve misyonu konusundaki geleneksel yaklaşımlar bağlarının ihtiyaç duyduğu çağdaş vizyonu sağlayamaz olmuştur. Kilise özellikle bu yüzyılın başlarından itibaren içine girdiği misyon krizini tartışmaya başlamıştır. Bu ve benzeri konulardaki tartışmalar yeni oluşumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Hıristiyanlık tarihinde Kilise genel olarak bir metafor aracılığıyla anlatılagelmiş ve buna bağlı olarak kilise teolojisi oluşmuştur. Bir şeyin daha etkin ve zihinlerde daha somut olarak anlaşılmasını sağlamak için metaforlara başvurulur. Hıristiyan Teolojisi açısından kilise için kullanılan metaforların da bu amaçla kullanıldığı aşikardır. Kilise için kullanılan metaforlar, genel itibarıyla Hıristiyan ilahiyatında önemli yere sahiptir. İsa'yla ilgili olarak kullanılan metaforlar olsun Tanrı'yla ilgili kullanılan metaforlar olsun ve Kutsal Ruh'la ilgili kullanılan metaforlar olsun her bir metafor Hıristiyan Teolojisinde önemli bir yeri olan unsurla ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Kilise, Metafor, Hıristiyanlık, İsa, Tanrı, Teoloji

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Uzmanı Mentеше İlçe Müftülüğü/Muğla, El-mek: ismet_esmeli@hotmail.com

THE CHURCH IN HISTORY OF CHRISTIANITY AND METAOPHORS USED FOR THE CHURCH

ABSTRACT

Ecclesiology is important in the Christian Theology. The meanings given to the church is major subject for missions and dimensions of the church. Also, attributed Characteristics of the church and metaphors used to determine for the church are significant factor for missions and role of church in salvation. The church has affected on Christians since the first period of the Christianity. However, the effect of the church became ineffective at time. This ineffectiveness has not evedent in the first and middle ages. But, to last of middle ages and at the beginning of twentiethy ages, the Church has keep off secular demands of its believers. As of result of this, it has been the new progress as from the early of twentiethy ages, generally in Christian World, specially in Catholic World.

According to the traditional approach in the Christian World, Church has become increasingly strict hierarchical structure rather than social and lost its power to attract people. Especially, Conventional approaches about nature, dimensions, essence and missions of the church has not provide the modern vision needed of its believers. Particularly, at the beginning of this century the church began to discuss the crisis of its mission. Discussions on this and similar issues has led to emergence of new movements.

The Church have been described through a metaphor in history of Christianity in general and in parallel with this, church theology was formed. Metaphors are employed for something more effective and more concretely in mind to provide being understood. It is obvious that for this purpose metaphors used for the church in terms of Christian Theology. Metaphors used to describe the Church in general has an important place in Christian Theology. Whether used as metaphors about Jesus and God and the Holy Spirit, a metaphor of each has an important place in Christian Theology and these are significant in terms of Christian faith.

Key Words: Church, Metaphor, Christianity, Jesus, God, Theology

Giriş

Kilise ile ilgili üretilen teolojiler, Hıristiyanlık tarihinde önemli bir yere sahiptir. Kilisenin nasıl anlaşılması gerektiği ve ortaya konulan uygulamalar, hem Hıristiyan toplumunu hem de ilişkili oldukları diğer din mensuplarını veya insanları etkilemektedir. Hıristiyan teolojisinde önemli bir yeri olan Kilise (ecclesiology) hakkındaki yaklaşımlar tarih boyunca hep güncel kalmıştır. Kiliseye yüklenen anlamlara ve Kilisenin farklı boyutlardan ele alınışına göre Hıristiyan Kilise teolojisindeki farklılıklar kaçınılmaz olmuştur.

Hıristiyanlık, günümüzde en çok mensubu bulunan ilahi kaynaklı bir dindir. Bu dine mezhepleri açısından bakılınca Katolikliğin en fazla üyeye sahip olduğu görülmektedir. Hıristiyanlık tarihinde Kilise teolojisi farklı süreçlerden geçmiş ve bu teoloji, hem bu dine mensup

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

inanlıları hem de bu inanlıların ilişki içerisinde olduğu diğer din mensuplarını etkilemiştir. Özellikle, çalışmamızla bağlantılı olarak "Kilise"nin nasıl anlaşıldığının ve bu anlayış neticesinde ne gibi sonuçların ortaya çıktığının görülebilmesi önem arz etmektedir.

1. Hıristiyanlık Tarihinde Kilise

Kilise, kelime olarak Yunanca Ekklesia (Latince Ecclesia) kelimesinden gelmiştir. Ekklesia kelimesi dini anlamda kullanılmaya başlamadan önce yasal olarak sivil haklar toplantısını (meclisi) ifade etmek için kullanılmıştır. Yunanca'da Ekklesia kelimesinin, özel davetiyeli toplantı (meclis), özel iş veya bir amaç için toplumun dışına çağrılmış topluluk anlamında kullanılmakta olduğu görülür. Ekklesia, aynı zamanda Eski Yunanistan'da bir şehirde yaşayan vatandaşların meclisine (halk meclisine) verilen bir addır.

Ekklesia, etimolojik olarak iki edattan oluşmaktadır. Bu iki edattan birincisi, dışarı anlamına gelen "ek", ve ikincisi, çağırma anlamındaki "call" edatlarıdır. Etimolojisinden de anlaşılacağı üzere, Ekklesia kelimesinin orijinal anlamıyla toplumun dışına/dışarıya çağrılan veya dışarıda bir yerlerde toplanan bir grubu ifade ettiği açık bir şekilde anlaşılabilir. Bu bağlamda Ekklesia kelimesinin, Kitab-ı Mukaddes'in "çağrılmış halk" olarak ifade ettiği Kilise doktriniyle paralel olduğu görülmektedir. Ancak, Ekklesia kelimesinin Yeni Ahit'in arka planını oluşturduğu "Tanrı tarafından dünyadan ayrılmış halk" şeklindeki doktrini desteklediğine dair bir ipucu bulunmadığını ifade edenler vardır.

Hıristiyanlık Tarihi açısından bakılınca, henüz ilk ortaya çıktığı zamanlarda Yahudi Hıristiyanlar, -Eski Ahit'teki 'kahal' ibaresi: İsrailoğulları'nın dini topluluğu anlamındadır- kendilerini Yahudilerden ayırt etmek amacıyla, ibadet maksadıyla icra ettikleri toplantılarını ifade etmek için *Ekklesia* kelimesini seçmişler ve kullanmışlardır.¹ Böylece, *Ekklesia* kelimesi, bizzat kendilerini Yahudilerden ayırmış olan Hıristiyan toplumu için kullanılmaya başlanmıştır.²

Kutsal Metinlerde Kiliseye işaretlerle birçok kez *Ekklesia* kelimesi kullanıldığı müşahede edilmektedir. Bu bağlamda, genel olarak Hıristiyanlık tarihinde yukarıda belirttiğimiz üzere İsa'ya inananlar topluluğunu ifade etmek amacıyla, Kilise (*Ekklesia*) kelimesi kullanılmıştır.³ Kutsal Metinlerde (Eski ve Yeni Ahit) Kilise kelimesinin geçtiği pasajlara bakmak, Kilise kavramının anlaşılabilmesi için gerekli görülmektedir. Bu amaçla, özellikle Yeni Ahit'te kullanıldığı görülen "church" (ecclesia) ve "assembly" kelimeleri dikkate değerdir.

Yunanca bir kelime olarak karşımıza çıkan *Ekklesia* (Latince: ecclesia), tamamıyla sivil haklar toplantısı (halk meclisi) anlamına geldiğini yukarıda da belirtmiştik. Bu kelimenin, bu şekliyle kullanıldığı zaman dini bir anlam içermediği açıkça görülebilecektir. *Ekklesia* kelimesinin, Eski Ahit'in Yunanca'ya tercüme edilmesiyle İbranice bir kelime olan "kahal" ya da kök itibarıyla farklı olmakla beraber aynı anlamda olduğu kabul edilen "edah" kelimesinin Yunanca'ya uyarlanmasıyla kutsal metinlerde kendisine yer bulduğu bir gerçektir.⁴ İbranice metinlerde "kahal" ya da "edah" kelimesi, Tanrı tarafından çağrılmış ve oluşturulmuş İsrailoğullarının dinî toplantı veya meclislerini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.⁵

¹ Richard P. McBrien, **The Church**, Harper Collins Publishers, New York, 2008, s. 27.

² Hans Küng, **The Catholic Church**, Image Books, New York, 1987, s. 5.

³ B. H. Carroll, **Ecclesia: The Church**, The Baptist Standard Bearer-Inc., Paris., 2006, s.47-52.

⁴ Richard P. McBrien, **The Church**, s.27-28.

⁵ Edward Schillebeeckx, **Church: The Human Story of God**, Çev. John Bowden, The Crossroad Publishing Company, New York, 1990, s.146-147.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

“Tiyatrodaki topluluk karışıklık içindeydi. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Çoğu ne için toplandığını bile bilmiyordu.”⁶ “Soruşturacağınız başka bir durum varsa, bunun yasal bir toplantıda çözümlenmesi gerekir”.⁷ Bunları söyledikten sonra topluluğu dağıttı”.⁸

Yukarıdaki bu pasajlara bakıldığı zaman, Kilise kelimesinin karmaşalık olsa bile bir kasaba veya yerleşim yerindeki bir toplantı ve yasal bir meclisi ifade etmek maksadıyla seküler bir anlamda kullanıldığı gözden kaçmamaktadır.

“Çöldeki topluluğun arasında yaşamış, Sina Dağı’nda kendisiyle konuşan melekle ve atalarımızla birlikte bulunmuş olan odur. Bize iletmek üzere yaşam dolu sözler aldı”.⁹ “Adını kardeşlerime duyurayım, topluluğun ortasında sana övgüler sunayım”.¹⁰

Bu iki kullanımında Kilise kelimesi, İsrailoğulları topluluğuyla yani, Yahudi cemaatiyle ilgili olarak kullanılmıştır. Daha başka bir anlam içermediği açıkça görülebilmektedir.

İlk dönem Hıristiyanlar tarafından Kilise kelimesi toplantı veya meclis anlamında kullanılmış olmakla birlikte, İsa Mesih’in “benim Kilisem” ifadesinin yer aldığı pasajla birlikte bunun değişmeye başlamış olacağı tahmin edilmektedir.¹¹

“Ben de sana şunu söyleyeyim, sen Petrus’sun ve ben Kilisemi bu kayanın üzerine kuracağım. Ölümler diyarının kapıları ona karşı direnemeyecek”.¹² “Onları da dinlemezse, durumu inanlılar topluluğuna bildir. Topluluğu da dinlemezse, onu putperest ya da vergi görevlisi say”.¹³ “Pavlus, Silvanus ve Timoteos’tan Baba Tanrı’ya ve Rab İsa Mesih’e ait olan Selanik Kilisesine selam! Sizlere lütf ve esenlik olsun”.¹⁴ “Çünkü kardeşler, siz Tanrı’nın Yahudiye’de bulunan ve Mesih İsa’ya bağlı olan Kiliselerini örnek aldınız. Onların Yahudiler’den çektiği sıkıntıların aynısını siz de kendi yurttaşlarınızdan çektiniz”.¹⁵ “Pavlus, Silvanus ve Timoteos’tan Babamız Tanrı’ya ve Rab İsa Mesih’e ait Selanik Kilisesine selam!”¹⁶ “Bu nedenle bizler, katlandığınız bütün zulüm ve sıkıntılar karşısındaki sabır ve imanınızdan ötürü Tanrı’nın Kiliseleri arasında sizinle övünüyoruz”.¹⁷

İlk dönem Hıristiyanların ardından Kilise kelimesi teknik bir anlam kazanarak, zaman ve mekân farkı ve bir toplantı olması zorunluluğu dikkate alınmaksızın İsa Mesih’e inananların bütünü/tamamını belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

“Tanrı Kilisede ilkin elçileri, ikinci olarak peygamberleri, üçüncü olarak öğretmenleri, sonra mucize yapanları, hastaları iyileştirme armağanlarına sahip olanları, başkalarına yardım edenleri, yönetme yeteneği olanları ve çeşitli dillerle konuşanları atadı”.¹⁸ “Her şeyi ayakları altına sererek O’na bağımlı kıldı. O’nu her şeyin üzerinde baş olmak üzere Kiliseye verdi. Kilise O’nun bedenidir, her yönden her şeyi dolduranın doluluğudur.”¹⁹ “Bedenin, yani Kilisenin başı O’dur. Her şeyde ilk yeri alsın diye başlangıç olan ve ölümler arasından ilk doğan O’dur”.²⁰ “Oysa

⁶ Elçilerin İşleri, 19:32.

⁷ Elçilerin İşleri, 19:39.

⁸ Elçilerin İşleri, 19:41.

⁹ Elçilerin İşleri, 7:38.

¹⁰ Mezmurlar, 22:22.

¹¹ B. H. Carroll, **Ecclesia: The Church**, s.15.

¹² Matta, 16:18.

¹³ Matta, 18:17.

¹⁴ Selanikliler 1, 1:1.

¹⁵ Selanikliler 1, 2:14.

¹⁶ Selanikliler 2, 2:1.

¹⁷ Selanikliler 2, 2:4.

¹⁸ Korintliler 1, 12:28

¹⁹ Efesliler, 22-23.

²⁰ Koloseliler, 1:18.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

sizler Siyon Dağı'na, yaşayan Tanrı'nın kenti olan göksel Yerusulim'e, bir bayram şenliği içindeki on binlerce meleğe, adları göklerde yazılmış ilk doğanların topluluğuna yaklaştınız. Herkesin yargıcı olan Tanrı'ya, yetkinliğe erdirilmiş doğru kişilerin Ruhlarına, yeni antlaşmanın aracısı olan İsa'ya ve Habil'in kanından daha üstün bir anlam taşıyan serpmelik kana yaklaştınız".²¹

Bazı pasajlarda da Kilise ibaresi, inançlarını açıkça ortaya koymuş olan inanlıların oluşturduğu yerel bir oluşumu ifade etmek için kullanılmıştır.

"Tanrı'nın isteğiyle Mesih İsa'nın elçisi olmaya çağrılan ben Pavlus ve kardeşimiz Sostenis'ten Tanrı'nın Korint'teki Kilisesine selam! Mesih İsa'da kutsal kılınmış, kutsal olmaya çağrılmış olan sizlere ve hepimizin Rabbi İsa Mesih'in adını her yerde anan herkese Babamız Tanrı'dan ve Rab İsa Mesih'ten lütuf ve esenlik olsun".²² "Asya İli'ndeki Kiliseler size selam eder. Akvila ve Priska evlerinde buluşan toplulukla birlikte Rab'de size çok selam ederler."²³

Bazen de tarihte herhangi bir zaman ve yerde inananların önemli bir kısmına işaret etmek için kullanıldığı görülmektedir.

"Bütün Yahudiye, Celile ve Samiriye'deki inanlılar topluluğu esenliğe kavuştu. Gelişen ve Rab korkusu içinde yaşayan topluluk Kutsal Ruh'un yardımıyla sayıca büyüyordu".²⁴

Genel olarak bu kelime bir kurum veya fiziksel bir yapıyı ifade etmek için kullanılmıştır.²⁵

2. Hıristiyanlık Tarihinde Kilise İçin Kullanılan Metaforlar

İngilizce "metaphor" kelimesine karşılık gelen ve Türkçede mecaz, benzetme, eğretileme gibi farklı kavramların yerine kullanılan metafor, sosyal bilimler araştırmalarında önemli bir yere sahiptir.²⁶ Özellikle, Metafor din bilimleri alanında özel bir önem arz etmektedir. Sembolik dil veya sembolik anlatım, hemen bütün dinlerde var olan ve başvurulan bir anlatım yöntemidir.²⁷ Hıristiyanlıkta da bu yöntemin kilise için kullanıldığı aşikârdır. Kilise Hıristiyanlık tarihinde Kilise için kullanılan metaforları ilgili olduğu kaynağa göre üç ana başlık altında toplamamız mümkündür. Birincisi, İsa'yla ilgili olanlar. İkincisi, Tanrı'yla ilgili olanlar ve son olarak Kutsal Ruh'la ilgili olanlar. Burada yaptığımız bu sınıflandırmaların elbette birbirinden bağımsız ve ayrı düşünülemediği unutulmamalıdır. Kilise için kullanılan bu metaforlar burada genel olarak ele alınacaktır.

2. 1. İsa'yla İlgili Metaforlar

İsa'yla ilgili olan Kilise metaforlarının genel itibarıyla İsa'nın kendi tabiatı ve onun Kiliseyle olan ilişkisi bağlamında olduğu açıktır.

2. 1. 1. İsa'nın Bedeni Olarak Kilise

İsa'nın Bedeni, Teoloji ve İncil'e ait olan Kilisenin temel imajlarından biridir. İsa'nın bedeni olarak Kilise imajı, bazen farklı sıfatlarla birlikte kullanılmaktadır. En yaygın olarak da 'mistical', 'ecclesial' ve 'true' sıfatlarıyla kullanılır. Bu sıfatlarla kullanılmasının temel gayesi,

²¹ İbraniler, 12:22-24.

²² Korintliler 1, 1:1-3.

²³ Korintliler 1, 16:19.

²⁴ Elçilerin İşleri, 9:31.

²⁵ Korintliler 1,12:28; Matta, 18:17

²⁶ İ. Seçkin Aydın, Ahmet Pehlivan, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının 'Öğretmen' ve 'Öğrenci' Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar", **Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 5/3, Summer, 2010, s. 818-842.

²⁷ Şener Demirel, "Sembol, Sembolik Dil ve Bu Bağlamda Mesnevi'nin İlk 18 Beytindeki Sembolik Unsurlar", **Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, (Volume 7/3, Summer, 2012, s. 915-947.

İsa'nın bedeni olarak Kiliseyi, İsa'nın insan ve dünyevî bedeninden ayırt etmektir. Yani, bu sıfatlarla birlikte Kiliseyi İsa'nın bedeni olarak belirtmek onun göğe yükselen, yücelenmiş ve ayinle ilgili ve Kutsal Ruh'la bağlantılı yönüne, ayrıca bir vurgu yapma gereğindedir. Kilise için kullanılan bu metaforla birlikte kullanılan "mistical" sıfatıyla, İsa'nın insanî yönüyle birlikte ilahî boyutunun da ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.²⁸ Kilisenin İncil'e dayalı bir imajı olarak İsa'nın bedeni hakkındaki farklı yaklaşımlar -özellikle Lubac'ın bu konudaki yaklaşımı- daha detaylı olarak aşağıda çalışmamızın ilgili bölümünde yer alacaktır.

İsa'nın bedeni imajı genellikle iki unsurlu olarak anlaşılmaktadır. Birincisi, Hıristiyan inanlılar, bir bütün olarak İsa'nın bedenidir. İkincisi ise, İsa bu beden başıdır.²⁹ Bu imajlar ve anlamlandırmalar bizzat İncil kaynaklı olup Hıristiyan geleneğinde kendine yer bulmuş olan bir anlayıştır.³⁰ Kilisenin İsa'nın bedeni olarak anlaşılması, "her şeyi onun ayakları altına sererek ona bağımlı kıldı. O'nu bütün varlıkların üzerinde baş olmak üzere inanlılar topluluğuna verdi. Bu topluluk O'nun bedenidir, her yönden her şeyi dolduranın doluluğudur"³¹ pasajıyla temellendirilmektedir.

Diğer bir pasajda ise Kilisenin, İsa'nın bedeni metaforuyla anılmasında "Sizler Mesih'in bedenisiniz, bu beden ayrı ayrı üyelerisiniz."³² "Bir bedende ayrı ayrı işlevleri olan çok sayıda üyemiz olduğu gibi, çok sayıda olan bizler de Mesih'te tek bir bedeniz ve birbirimizin üyeleriyiz"³³ cümleleri etkili olmuş ve bunlar temel alınmıştır.

Son olarak, Kilise için kullanılan İsa'nın bedeni metaforu, "Sözde alçakgönüllükte ve meleklerle tapınmakta direnen, gördüğü düşlerin üzerinde durarak benliğin düşünceleriyle boş yere böbürlenene, Baş'a tutunmayan hiç kimse, sizi ödülünüzden yoksun bırakmasın. Bütün beden eklemeler ve bağlar yardımıyla bu Baş'tan beslenip bütünlenmekte, Tanrı'nın sağladığı büyümeyle gelişmektedir"³⁴ cümlesi, Kilisenin başı olarak İsa imajını oluşturmuştur. Buna göre Hıristiyanlar, İsa'nın başı olduğu Kilisenin bedenini oluşturmaktadır.

Yukarıda konuyla ilgili İncil'de geçen verilere dikkat edilecek olursa, Kilisenin İsa'nın bedeni ve İsa'nın da bu beden başı olarak anlaşılmasında olması, yukarıda açıkladığımız şekliyle, Kilisenin birlik (communion) olarak tanımlanması boyutuyla yakından ilişkilidir. Zira, Kilisenin birlik olarak kabul edilmesinden bahsedilirken birliği sağlayan unsurlardan birinin de bütün inanlıların İsa'nın bedeni, İsa'nın da bu beden başı olduğu ifade edilmiştir.³⁵ Bu bakımdan kutsal metinde Kilisenin İsa'nın bedeni metaforuyla ifade edilmesindeki amacın, aradaki bu bağlantılar kurulduğu zaman daha iyi anlaşılacağı kanaatindeyiz.

Kilise için İsa'nın (mistik) bedeni metaforunun tarihçesinin Hıristiyanlığın ilk yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir. Özellikle bu Pavlus'a ait olduğu bilinen bir pasaja dayanmaktadır. Bu da Hıristiyanlığın ilk zamanlarına denk geldiği bilinen bir gerçektir. Pavlus: "İster Yahudi ister Grek, ister köle ister özgür olalım, hepimiz bir beden olmak üzere aynı Ruh'ta vaftiz edildik ve hepimizin aynı Ruh'tan içmesi sağlandı"³⁶ diyerek bir bakıma Kilisenin İsa'nın Mistik Bedeni olarak kabul gören metaforunun ilk kaynağı olmuştur.³⁷

²⁸ Avery Dulles, **Models of The Church**, s. 43; Henri de Lubac, **Corpus Mysticum**, Çev. Richard Price ve Christopher Stephens, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 2006, s.106-107.

²⁹ H. Tavad, **The Church, Community of Salvation**, The Liturgical Press, Collegeville Minnesota 1992, s. 84-85.

³⁰ Korintliler 1, 12:12-13.

³¹ Efesliler, 1:22-23.

³² Korintliler 1, 12: 27.

³³ Ramalılar, 12:4-5.

³⁴ Koleseliler, 2:18-19.

³⁵ Avery Dulles, **Models of The Church**, s. 43.

³⁶ Korintliler 1, 12:13.

³⁷ Henri de Lubac, **Corpus Mysticum**, s. 118.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

2. 1. 2. İsa'nın Mistik Bedeni Olarak Kilise

İsa'nın gerçek bedeni olarak Kilise, İsa'nın insanî ve dünyevî bedenini ifade eder. Ancak, İsa'nın Mistik Bedeni olarak Kilise ise, İsa'nın insanî ve dünyevî bedeninden ziyade onun Tanrısal boyutuna³⁸ vurgu yapar. İsa'nın mistik bedeni imajıyla ilgili geniş bilgi çalışmamızın sonraki bölümlerinde yer alacağından tekrardan kaçınmak adına burada özet olarak geçmeyi tercih ettik.

2. 1. 3. İsa'nın Sakramenti Olarak Kilise

İsa'nın bedeni olarak Kiliseye ilaveten Kilise için İsa'nın sakramenti ibaresi yaygın olarak kullanılmıştır. Henri de Lubac ve diğer bazı teologlar İsa, nasıl ki Tanrı'nın sakramentiye Kilise de İsa'nın sakramentidir, demişlerdir. Özellikle Henri de Lubac, şu ifadeleri kullanmıştır: 'İsa, bu dünyada Tanrı'nın sakramentiye, Kilise de bizim için İsa'nın sakramentidir'.³⁹

Kilise, sakrament olarak hem dışsal hem de içsel özelliğe sahiptir. Kilise yapısal veya kuruluş itibarıyla dışsal bir gerçekliktir ve kaçınılmazdır. Çünkü Kilise, bu dışsal özelliklere sahip olmazsa görünür olamaz. Hıristiyanlar arasında ise Kilise, görünür bir birliklilik olarak istenmekle birlikte tarihsel İsa aracılığıyla ve O'nda kurtuluşun işareti olarak ortaya çıkmaz. Diğer bir ifadeyle, Kilisenin devamı için dışsal yapısı zorunlu değildir. Kilise, ayinleri ve görevleriyle birlikte yaşayan insanların umutlarının, inançlarının ve sevgilerinin bir ifadesi olarak anlaşılmalıdır. Aksi takdirde Kilise, yaşayan bir Hıristiyan toplumundan daha ziyade ölmüş bir beden gibi olacaktır. Böylece de Kilise, sakrament olmayacaktır. Kilise, ancak sakrament olarak anlaşılırsa dinamik olacaktır. Henri de Lubac bu hususta: "Kilise bir bütün ve tek olarak dün, bugün ve yarın yani her zaman İsa'nın sakramentidir"⁴⁰ ve sakrament olarak Kilise İsa'nın bir şükranı ve hediyesi olarak asla yok olmayacak, sürekli olacaktır" ifadelerini kullanmıştır.⁴¹

2. 1. 4. İsa'nın Gelini / Eşi Olarak Kilise

İncillerde Kilise için farklı figürlerin kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri de İsa'nın Gelini/Eşi olarak Kilise metaforudur. İncillerde Kilise için kullanılan bu metaforların, hakkında bilgi sahibi olunan şeylerle kıyaslanmak suretiyle hakkında bilgi verilmek istenilen Kilisenin daha kolay kavranmasına vesile olmaya hizmet ettiği düşünülmektedir.⁴² Pavlus da Kilise ile İsa arasındaki ilişkiyi karı- koca arasındaki ilişkiyle veya benzerliğiyle kıyaslamış ve bu yolla Kilise-İsa arasındaki bağı açıklamıştır.⁴³

Kilisenin İsa'nın eşi olarak görülmesinde bazı amaç ve sonuçların olduğu açıktır. İlk olarak, bütün Hıristiyanlar, İsa'nın bedeni olarak Kilise metaforu çerçevesinde İsa'nın bedenidir. Kilisenin de İsa'nın bedeni olabilmesini açıklığa kavuşturabilmenin bir yolu, Kiliseyi İsa'nın eşi olarak görmek veya kabullenmektir. Hıristiyanlar (Kiliseyle) İsa'yla evlilik yapmışlardır. Bu cümlelerin temelinde İncil'de yer alan günah ve ölümle alakalı şu pasajlar bulunmaktadır: "Aynı şekilde kardeşlerim, siz de bir başkasına –ölümden dirilmiş olan Mesih'e varmak üzere Mesih'in bedeni aracılığıyla Kutsal Yasa karşısında öldünüz. Bu da Tanrı'nın hizmetinde verimli olmamız içindir."⁴⁴ Kilisenin İsa'nın gelini/eşi olarak anlaşılması, Kilisenin İsa'nın bedeni ve mistik bedeni olarak anlaşılmasıyla bağlantılıdır.⁴⁵

³⁸ Avery Dulles, **Models of The Church**, s. 45.

³⁹ Henri de Lubac, **The Splendor of The Church**, Çev. Michael Mason, Ignatius Press, San Francisco, 1999, s. 202.

⁴⁰ Henri de Lubac, **The Splendor of The Church**, s. 214.

⁴¹ Henri de Lubac, **The Splendor of The Church**, s. 219-235.

⁴² H. Tavad, **The Church, Community of Salvation**, s. 88-91.

⁴³ Efesliler, 5:22-32.

⁴⁴ Romalılar, 7:4.

⁴⁵ Susan K. Wood, **Spiritual Exegesis and Church in The Theology of Henri de Lubac**, Wm. B. Eardmans Publishing Co. Edinburg Scotland, 1998, s. 93-94.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

2. 1. 5. Ana olarak Kilise

Yeni Ahit'te, Hıristiyan toplumundaki hayatın Ana'ya ait olan boyutuna vurgu yapan bazı pasajlar mevcuttur. Kilise, bu hayatta karşılaşılan durumlarla somutlaştırılarak tanımlanmıştır. Kendi deyimiyle İsa kendisini civcivlerini koruyan, onları bir araya getiren bir anaç tavuk olarak görmektedir.⁴⁶ Kilisenin ana olarak algılanması Pavlus'a ait olan metinlerde de kendisine geniş yer bulmuştur.⁴⁷

İlk Hıristiyan yazarları, Kilisenin anaç olma özelliğini ele almışlar ve bu algıyı geliştirmişlerdir. Özellikle Origen, Kilisenin ana olarak algılanmasının gelişmesi üzerinde büyük emek harcamıştır.⁴⁸ Cyprian, Kilisenin ana olarak algılanması üzerinde ısrarla durmuş ve "Eğer sen ana olarak Kiliseye sahip değilsen, Baba olarak Tanrıya sahip olamazsın" düşüncesini ortaya koymuştur. Daha sonra Augustin, ana olarak Kilise konusunu ele alıp incelemiştir. Aziz Optatus, 360'lı yıllarda Augustin'e atfederek "bir olan ana Kilise bizi doğurdu, tek olan baba Tanrı karşıladı" ifadesini kullanmıştır. Augustin'e göre ise, Kilise Hıristiyanların gerçek anasıdır. Augustin, Meryem'e atfedilen sürekli olan bir ahlaka sahip olma ve hem namuslu hem de doğurgan özelliklerini Kiliseye de atfetmiştir. Ona göre, Kilise bir ana olarak besler büyütür.⁴⁹ Tertullian, ana olarak Kilise algısını biraz daha genişleterek ele almayı tercih etmiştir. O, Kilise hakkında sevgi ve hürmet düşüncesine sahip kadın (ana) olarak yazmıştır. Ona göre ana Kilise, hem doğurgan hem de bakiredir.⁵⁰ Ana olarak Kilisenin özellikleri sayılarak konunun daha ayrıntılı şekilde anlatıldığı görülmektedir.⁵¹ Ancak biz burada detay bilgilerden kaçınmak durumunda olduğumuzdan konunun ana hatlarıyla aktarılması İsbetli olacaktır.

Daha sonraki dönemde özellikle Augustin'den sonra, ana olarak Kilise algısı, eş olarak Kilise algısıyla birlikte anılmaya başlamıştır. II. Vatikan Konsilinde ise, Kilisenin ana olarak algılanması iki açıdan ele alınmıştır. İlk olarak "Ana" kelimesi sadece Kilise için kullanılan bir ad olarak kabul edilmiş ve burada Kilisenin analığı hakkındaki teolojik yansımalarından söz edilmiştir. İkinci olarak ise, ikili bir vurgudan bahsedilmektedir. Kilise hem anadır hem de eştir. Ancak daha ziyade Kilisenin eş olmasına vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.⁵² Aynı belgede yine Kilisenin "ana" olduğu belirtilmekle birlikte "ana"nın sevgi dolu ve endişeli olduğu belirtilmiştir.⁵³

2. 2. Tanrı'yla İlgili Metaforlar

Tanrı'yla ilgili olarak Kilise için genellikle tapınak, halk, krallık, beden ve aile metaforları kullanılmıştır.

2. 2. 1. Tanrı'nın Tapınağı (Evi) Olarak Kilise

Tanrı kavramı ve algısı, pek çok disiplinin doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiği, çok kapsamlı bir alandır.⁵⁴ Kilisenin tapınak olarak anlaşılmasında kutsal metinlerde yer alan pasajların önemli bir yere sahip olduğu bilinen bir durumdur. Kilisenin Tanrı'nın tapınağı olarak kabul

⁴⁶ Matta, 23:37.

⁴⁷ Korintliler 2, 11:2; Galatyalılar, 4:19.

⁴⁸ Fr.Tadros Y. Malaty, **Lectures In Patrology The School of Alexandria ORIGEN**, (İngilizce revizesi: Rose Mary Halim) Jersey City, 1995, s. 598.

⁴⁹ Christopher O' Donnell, O.Carm, **Ecclesia (A Theological Encyclopedia of The Church)**, Mother, as Church, s.312-313.

⁵⁰ Brad Harper, Paul Louis Metzger, **Exploring Ecclesiology: An Evangelical and Ecumenical Introduction** Grand Rapids, Brazos, 2009, s.11.

⁵¹ "Kilise, sevgi anasıdır, öğretmendir, bakiredir, hanımdır, eştir".

⁵² Lumen Gentium 6.

⁵³ Lumen Gentium 14.

⁵⁴Saffet Kartopu, "Yaşamı Sürdürme Nedenlerinin Tanrı Algısıyla İlişkisi", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/2, Winter 2014, s. 887-903.

görmesinin altında yatan nedenin, Tanrı'nın varlığının somutlaştırılmasına veya Tanrı'nın varlığının bir mekânda veya bir bedende cisimleştirilmesine olan yatkınlığın olduğu düşünülmektedir.⁵⁵

Bu konunun daha iyi anlaşılması açısından ilk Hıristiyanlık döneminden kısaca bahsetmekte fayda vardır. Öncelikle, İsa'nın ilk takipçilerinin Yahudi olduğu bilinmektedir. Pavlus, kendisi de Yahudi olarak İsa'nın takipçisidir. Pavlus, Kilisenin Tanrı'nın Tapınağı olarak anlaşılmasında önemli bir role sahiptir. Çünkü O, bazı pasajlarda, "Tanrı'nın tapınağı olduğunuzu, Tanrı'nın Ruhu'nun sizde yaşadığını bilmiyor musunuz? Kim Tanrı'nın tapınağını yıkarsa, Tanrı da onu yıkacak. Çünkü Tanrı'nın tapınağı kutsaldır ve o tapınak sizsiniz"⁵⁶ şeklindeki ifadelerle yer vermiş; bazı pasajlarda ise, "Bedeninizin, Tanrı'dan aldığınız ve içinizdeki Kutsal Ruh'un tapınağı olduğunu bilmiyor musunuz? Kendinize ait değilsiniz"⁵⁷ cümlelerine yer vermiştir. Diğer bazı pasajlarda ise, Kilise hakkında "Tanrı'nın Tapınağıyla putlar uyuşabilir mi? Çünkü biz yaşayan Tanrı'nın Tapınağıyız. Nitekim Tanrı şöyle diyor: "Aralarında yaşayacak, Aralarında yürüyeceğim. Onların Tanrısı olacağım, Onlar da benim halkım olacak"⁵⁸ demiştir. Pavlus'un Kiliseyi bu şekilde algılamış olması, O'nun Kilisenin inananlardan oluştuğuna olan inancını ortaya koymaktadır.

Kilise için kullanılan diğer bazı metaforlar⁵⁹ eski ahit referans alınmadan anlaşılabilir. Ancak Kilise için kullanılan Tapınak metaforu için durum böyle değildir. Kilisenin Tapınak olarak algılanışı Eski Ahit ile bağlantılıdır. Eski Ahit'te Tapınak, Tanrı'nın halkıyla birlikte halkının arasında olduğu şeklinde aktarılmaktadır. Yani Tapınak, Tanrı'nın gerçek varlığının halkının arasında gelip yerleştiği yer olarak sunulmaktadır.⁶⁰ Yves Congar'ın da bu hususta, Tanrı herhangi bir yerde olmayı değil, halkıyla birlikte olmayı istemektedir, dediği görülmektedir. Bunun da Tanrı'nın niçin Yörükler gibi göçebe olan halkıyla birlikte olmak istediğini açıklığa kavuşturduğu ve Tanrı halkının içinde değil onlarla birlikte olmayı istediği belirtilmektedir.⁶¹

Yeni Ahit'te Kilisenin metaforu olarak Tapınak ise, inananların kendisidir. Yukarıda belirtildiği üzere, Pavlus'un ifadesiyle inananlar, Tanrı'nın tapınağı olmaktadır. Yani, Tanrı'nın tapınağını bizzat inananın kendisi oluşturmaktadır. Tanrı'nın tapınağı bizzat inananın kendisidir.

Tanrı'nın Tapınağının bazı özelliklere sahip olması zorunludur. Birinci olarak, tapınak veya ev kutsal olmalıdır. İkincisi, günahattan arınmış, kurtulmuş olmalıdır. Bu çerçeveden bakılınca hem Eski Ahit'in hem de Yeni Ahit'in Tanrı'nın Tapınağı olarak Kilisede bu özelliklerin bulunması gerektiğini vurguladığı görülür.⁶²

2. 2. 2. Tanrı'nın Bedeni Olarak Kilise

Kilisenin Tanrı'nın Bedeni olarak algılanmasında İsa'nın doğası etkilidir. Diğer yandan Tanrı'nın Bedeni ve İsa'nın Bedeni olarak Kilise aynı şeyi ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Her ne kadar kutsal metinlerde bu ifadeye rastlanmamış olsa da Hıristiyanlık tarihinde İsa'ya atfedilen özellikler açısından bazen İsa'nın Bedeni ibaresinin yerine Tanrı'nın Bedeni ifadesinin kullanıldığı

⁵⁵ Robert Brian, Robson, **The Temple, The Spirit and The People of The Presence of God: Examining Critical Options for a Pentecostal Ecclesiology**, M.T.S. Thesis, Wycliffe College, Spring, 2012, s. 212-213.

⁵⁶ Korintliler 1, 3:16-17.

⁵⁷ Korintliler 1, 6:19.

⁵⁸ Korintliler 2, 6:16.

⁵⁹ "Gelin veya Eş", "Sürü", "Beden".

⁶⁰ Mısır'dan Çıkış; 13:21-22; 24:15-18; 33:7-11.

⁶¹ Robert Brian, Robson, **The Temple, The Spirit and The People of The Presence of God: Examining Critical Options for a Pentecostal Ecclesiology**, s. 211.

⁶² <http://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk4/etd/MQ90312.PDF>; Amy Beange, **The Church as The Temple of God in Corinthians**, Kanada, 2003, s. 11.

bilinmektedir. Ancak belirtildiği gibi Tanrı'nın Bedeni olarak Kilise, İsa'nın Bedeni olarak Kilise anlayışıyla örtüşmektedir.⁶³

2. 2. 3. Tanrı'nın Halkı Olarak Kilise

Kilisenin Tanrı'nın Halkı olarak algılanması konusuna geçmeden önce, kısaca Tanrı'nın Halkı ibaresini açıklamak İsbetli olacaktır. Bu amaçla, öncelikle ilk dönem Hıristiyanlık tarihinde ve Eski Ahit'te bu ibareyle kastedilenin nasıl anlaşıldığına yer vermemiz isabetli olacaktır. Ancak, bu konu burada ana hatlarıyla aktarılacak ve ileride ilgili bölümlerde detay bilgilere yer verilecektir.

Hıristiyanlık öncesinde Tanrı'nın Halkı denilince, İsrailoğullarının kastedildiği bellidir. Ancak, burada İsrail kelimesinin de halk anlamında kullanıldığını dikkate almakta fayda vardır. Yahudilikte Yahve, İsrail'in Tanrısıdır; İsrail de Yahve'nin halkıdır. Bu anlamda, Tanrı'nın Halkı, Hıristiyanlıktaki kullanımdan daha dar bir kullanıma sahiptir. Hans Küng'ün de çalışmasında belirttiği gibi, İsrail kelimesi Tanrı'nın Halkı olarak kullanıldığı zaman etnik bir alanı ifade etmektedir.⁶⁴ Kilisenin imajı olarak Tanrı'nın Halkı ibaresi, daha Hıristiyanlığın ilk zamanlarından başlayarak II. Vatikan Konsili dâhil olmak üzere farklı anlamları ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Yahudiler, Tanrı'nın Eski Halkı olarak; İsa'yı takip edenler ise, öncelikle İsa'nın havarileri, Tanrı'nın Yeni Halkı olarak isimlendirilmiştir.⁶⁵ İlk Hıristiyan topluluğunun Yahudilerden ayrı bir topluluk olmadığı malumdur. İlk yüzyıllardan itibaren Kilise için Tanrı'nın Halkı, Yahudi olsun ya da olmasın İsa'yı takip edenleri ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir. İsa'yı takip etmek, Tanrı'nın Halkı olarak kabul edilmeye yeterli görülmüştür.⁶⁶

Tanrı'nın Halkı ifadesi, Kilisenin imajı olarak kullanılmaya başlamadan önce İsrailoğulları, Tanrı'nın kendilerini bu şekilde seçip adlandırdığına inanırlar veya bu şekilde kabul ederlerdi. Daha sonra Pavlus'un mektuplarında da Tanrı'nın Halkı kullanımı birkaç yerde geçmektedir. Fakat burada bu ifade, Eski Ahit'tekinden farklı bir anlamı ifade edecek şekilde İsa'ya inananlar topluluğunu belirtmek için kullanılmıştır. Aynı zamanda Tanrı'nın Halkı ibaresi, İncilden esinlenerek Kilise'yi ifade etmek için kullanılan genel bir ifadedir. Asıl itibariyle 'Tanrı'nın Halkı' Eski Ahit'ten, İbranice kutsal metinlerden gelmektedir. Zira İsrailoğulları kendilerini Tanrı'nın Halkı olarak kabul etmektedirler. Çünkü onlar, Kutsal metinlerinde Tanrı'nın kendilerini bu şekilde isimlendirdiğini düşünürler.⁶⁷

2. 2. 4. Tanrı'nın Krallığı Olarak Kilise

Augustin'in, en meşhur ve en geniş çalışması olan 'City of God'da Tanrı'nın şehrini veya krallığını, yaratılmış ve kaderinde olması gereken şekilde tanımlamış ve hem bu dünyada hem de bu dünya sonrasında olmak üzere iki kısımda değerlendirmiş olduğu belirtilmektedir. Tanrı'nın krallığı veya şehri kendisinde bolluğun, barış ve huzurun fazlaca bulunduğu bir ortamdır. İsa'nın dünyadaki Kilisesinin mükemmel olma özelliğinden dolayı Kilise, Tanrı'nın krallığı olarak algılanmış ve bu ifade bu amaçla kullanılmıştır.⁶⁸ Kutsal metinlerde yer verildiği şekliyle Kilise, İsa'nın dünyadaki krallığını ifade ve temsil eder.⁶⁹ 'Kingdom' (Krallık) kelimesi, normal anlamda kullanıldığında yasalarıyla, haklarıyla, imkânlarıyla ve diğer otoriteleriyle bir devletin veya bir topluluğun en yüksek ve yüce mertebesini ifade eder.⁷⁰

⁶³ Hans Küng, **The Church**, s. 292-293.

⁶⁴ Hans Küng, **The Church**, s. 162-163.

⁶⁵ Christopher O' Donnell, O.Carm, **Ecclesia (A Theological Encyclopedia of The Church)**, "People Of God", s.357-358.

⁶⁶ Hans Küng, **The Church**, s. 148-149.

⁶⁷ Richard P. McBrien, **The Church**, s.49-51.

⁶⁸ Richard P. McBrien, **The Church**, s.70.

⁶⁹ Matta, 6:10; Markos, 10: 21,23, 26.

⁷⁰ www.wikipedia.org.

Kiliseye Tanrı'nın krallığı olarak bakılmasının sebebi Kilisenin, barışı ve huzuru tam anlamıyla sağlanmış bir topluluk olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Böylece Kilise, bir krallıktır ve bu krallık da Tanrı'nın krallığıdır. Kutsal metinlerde, Tanrı'nın krallığı olarak Kiliseden birçok yerde söz edilmektedir.⁷¹ İkincisi, bizzat İsa'nın öğretileri veya vaazları, konunun merkezinde yer almaktadır. İsa'nın öğretileri açısından Tanrı'nın krallığı hem şimdi hem de gelecek ile alakalı bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir. Tanrı'nın krallığı, erkek kadın herkesi iyileştiren, kurtaran, uzlaştıran ve bağışlayan İsa'nın hükümlerini aracılığıyla insanların hayatına müdahil olmakta olduğu ya da olacağı kabul edilmektedir.⁷²

2. 2. 5. Tanrı'nın Ailesi Olarak Kilise

Eski Ahit'te, Kilise için Tanrı'nın ailesi metaforunun kullanılmadığı bilinmekle birlikte, Tanrı-İsrail veya İsrail-Tanrı arasındaki ilişkilerin ailevi ilişkilerle bağlantılı olarak ele alındığı pasajların olduğu açıktır. Bu pasajlara göre Tanrı, İsrail'in babası veya anasıdır. İsrail de Tanrı'nın çocuklarıdır. Tanrı ile İsrail arasındaki bu bağ vasıtasıyla tüm İsrail, Tanrı'nın Halkı olacaktır.⁷³ Tanrı'nın ailesi metaforu, Tanrı'nın Halkı metaforuyla yakından bağlantılıdır. Tanrı'nın Halkı birçok İsrail ailesinden meydana gelir. Tanrı'nın ailesi şeklinde Eski Ahit'te bir ifade kullanılmamakla birlikte, Tanrıyla halkı arasındaki ilişkiler, genel itibarıyla bir aile bireyleri arasındaki ilişkiler şeklinde açıklanmıştır.⁷⁴

Eski Ahit'te Tanrı ile halkı arasındaki bağ, aile fertlerinin arasındaki ilişki ve bağ temsiline aktarılmıştır. Tanrı kendisini aile fertlerinden baba olarak görür. Tanrı'nın Halkı da Tanrıya baba demişlerdir.⁷⁵ Tanrı'nın ailesi olarak Kilise metaforu ile Tanrı'nın ailesi olarak İsrail metaforu arasında sıkı bir bağın olduğu görülmektedir. Yeni Ahit'in Kilise için kullandığı aile metaforuyla Eski Ahit'in aile metaforu temel özellikleri itibarıyla aile üyelerinin ilişkileriyle bağlantılıdır. Bu açıdan Yeni Ahit'in yeni ailesiyle Eski Ahit'in ailesi arasında farkın olmadığı ifade edilmektedir. Ancak Yeni Ahit'in aile üyeliğine giriş fitrata veya evliliğe bağlı olan bir üyelik değildir. Yani Yeni Ahit'in Kilise için kullandığı Tanrı'nın ailesi metaforunda aile Ruhsal bir ailedir. Yeni Ahit'in Tanrı'nın ailesi metaforu Eski Ahit'in aile metaforunu inkar etmemiştir. Ancak yeniden tanımlamak suretiyle sadece Yahudilere has olan Tanrı'nın ailesi olmayı Ruhsal bir yapıya kavuşturarak dar çerçeveden çıkartarak tüm insanlara Tanrı'nın ailesi olma imkânı tanımış olmaktadır. İsa'yı takip edenler Tanrı'nın ailesinin üyesi olarak kabul edilmiştir.⁷⁶ Bu üyeler, Tanrı'nın erkek ya da kız kardeşleri ve çocuklarıdır.⁷⁷

Yeni Ahit, Hıristiyanları Tanrı'nın ailesinin üyeleri olarak tanımlar. Ancak bu üyelik, kan bağı ve evlilikle değil; Tanrı'nın isteğini yapmakla, İbrahim'in inancını uygulamakla gerçekleşir.⁷⁸ Hıristiyanlar, Kutsal Ruhan ve 'Sudan' yeniden doğarlar ve böylece İsa'ya olan inançları sebebiyle Yahudi mi değil mi, köle mi-hür mü ve erkek mi-kadın mı olduğuna bakılmaksızın Tanrı'nın çocukları, ailenin üyeleri olurlar.⁷⁹

2. 3. Kutsal Ruh'la İlgili Metafor

Hıristiyanlık tarihinde Kilisenin Kutsal Ruh'la metofarlaştırılması Kilise ile Kutsal Ruh arasındaki ilişkiyle yakından ilgilidir.

⁷¹ Matta, 3:2, 4:17, 6:33, 9:35, 18:3, Luka 12:32, 17:21, Yuhanna 18:36.

⁷² Thomas P. Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, Liturgical Press, Collegeville Minnesota, 2003, s.52-53.

⁷³ Mısrardan Çıkış, 4:23; Yeremya, 3:4-20, Yeremya, 31:1.

⁷⁴ Eyüb, 31:18; Yeremya, 3:4-20.

⁷⁵ Eyüb, 31:18; Yeremya, 3:4-20.

⁷⁶ Luka, 14:27.

⁷⁷ Matta, 23:8-12; Markos, 3:31-35.

⁷⁸ Markos, 3:31-35; Yuhanna, 8:39-40.

⁷⁹ Galetyalılar, 3:25-29.

2.3.1. Kutsal Ruhun Tapınağı Olarak Kilise

Kilise için metafor olarak Tapınak ibaresi, Yeni Ahit'te birkaç yerde geçmektedir.⁸⁰ Kilise için Kutsal Ruhun tapınağı denilmesinde, Kilisenin İsa'nın bedeni metaforu ile doğrudan bir bağlantısının olması önemlidir. Bir Hıristiyan inandığı andan itibaren İsa'nın bedeni olacak ve dolayısıyla Kutsal Ruhun tapınağı, evi haline dönüşecektir. Kutsal Ruhun inanan bir bedene yerleşeceği inancından dolayı, inançlı birinin bedeni, Kutsal Ruhun bir kabı, bir evi veya tapınağı olacaktır. Kilisenin Kutsal Ruhun tapınağı olarak görülmesi genel itibariyle bu bağlamda anlaşılmaktadır.⁸¹

İlk Hıristiyan topluluklarında Tanrı'nın mevcut olduğu yer, mekân veya ortam, tapınak ve Ruhbanlıktan başlayarak bizzat toplumun kendisine varıncaya kadar çok geniş yelpazede tartışılmıştır. Sembolik olarak İsa'nın ölmesini ve yükselmesini anma, yani Evharistiya ayini, Kilisenin tapınak olarak anlaşılmasının önüne geçmiştir. Pavlus, Kiliseyi Kutsal Ruh vasıtasıyla Tanrı'nın oturduğu tapınağı ve evi olarak görmüştür. Yani, bütün Hıristiyanlar Kutsal Ruh vasıtasıyla Tanrı'nın barınağı, tapınağı veya evi olarak kabul edilmiştir.⁸² Bu açıdan Kutsal Ruh, İsa'nın havarilerinin ve cemaatinin içindedir, onlara güç ve salahiyet vermektedir ve Kilisenin oluşmasını sağlamaktadır. Yani, Kutsal Ruh, Kilisenin yaratıcısı olarak görülmektedir.⁸³ Eski Ahit'te, Kutsal Ruhun veya Tanrı'nın tapınağı olarak Kiliseden bahsedildiği zaman, Kilise için kullanılan metaforlardan Tanrı'nın Halkı ile yakinen ilgili olduğu görülecektir.

Pavlus'un Yeni Ahit'te Kilise hakkında Kutsal Ruhun tapınağı demesiyle Eski Ahit'in Kiliseyi tapınak olarak nitelemesi arasında farklılıkların olduğu bilinmektedir. Önceki dönemlerde Kilise, Tanrı'nın Halkı olarak algılanmakta olduğundan İsrail halkı da Tanrı'nın kendilerine yerleştiği mekân olarak kabul edilmektedir. Yani Tanrı'nın tapınağı yine Tanrı'nın Halkı olmaktadır. Böylece, Tanrı kendi halkı arasında bulunmuş olmakta ve halkının yaşamı için bir bakıma termometre görevi üstlenmektedir.⁸⁴

Pavlus, Kutsal Ruh, inancın kaynağı olarak görmüş ve Hıristiyanların, diğer bir ifadeyle Kilisenin, İsa'yı Kutsal Ruh aracılığıyla tanıyabileceklerini ifade etmiştir.⁸⁵ Kutsal Ruhun etkinliğine vurgu yaparak Pavlus, Kiliseyi Kutsal Ruhun tapınağı olarak tanımlamıştır. Kilisenin Kutsal Ruhun tapınağı olarak tanımlanmasında, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, İsa'nın bedeni imajı belirleyici olmuştur. Tapınak olarak Kilise, bizzat İsa'nın bedeniyle bağlantılı hale gelmiştir. Kilise (Hıristiyanlar), Kutsal Ruh sayesinde İsa'nın bedeninde birleşir. Vaftiz olmakla İsa'nın bedeninde birleşen Kilise, Pavlus tarafından, İsa'nın yükselen bedeniyle özdeşleştirilmeden Kutsal Ruhun tapınağı olarak algılanmıştır.⁸⁶

2. 4. Kilise İçin Kullanılan Diğer Metaforlar

Bazı pasajlarda, özellikle İncil'in Yuhanna adlı bölümünün ilk pasajlarında, Kilise için asma metaforunun kullanıldığı görülmektedir. *"Ben asmayım, siz çubuklarsınız. Bende kalan ve benim kendisinde kaldığım kişi çok meyve verir. Bensiz hiçbir şey yapamazsınız"*⁸⁷ Kilisenin zeytin ağacıyla özdeşleştirilerek anlatılmış olduğu pasajlar mevcuttur. Bu pasajlarda, Kilise içerisinde

⁸⁰ Efesliler, 2:19-22.

⁸¹ Romalılar, 8:22-23; Efesliler, 2: 21-22.

⁸² Korintliler 1, 3:16; Efesliler, 2:19-22.

⁸³ Thomas P. Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s.60-61.

⁸⁴ Robert Brian, Robson, *The Temple, The Spirit and The People of The Presence of God: Examining Critical Options for a Pentecostal Ecclesiology*, s. 208-212.

⁸⁵ Korintliler 1, 12:3.

⁸⁶ Thomas P. Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s.60-61.

⁸⁷ Yuhanna, 15:5.

kalabilecek olanlar ve Tanrı tarafından Kilise dışında tutulacak olanlar açıklığa kavuşturulmuştur.⁸⁸ Kilisenin ağaç metaforuyla izah edilmesi kutsal kitapta yaygın olan bir durumdur. Yukarıdaki ağaç metaforuna ilaveten hardal ağacı da Kilise için kullanılan bir diğer metafordur.⁸⁹ Kutsal metinlerde Kilisenin Ürün (Hasat)⁹⁰, Tanrı'nın Tarlası ve Binası⁹¹, Tanrı'nın Şehri, Yeni Yeruşalim⁹² gibi metaforlarla da anlatıldığı görülmektedir.

Sonuç

Hıristiyan Teolojisi açısından Kilise kelimesine yüklenen anlamlar, Kilisenin mahiyeti ve Kilise için kullanılan metaforlar önemlidir. Kilisenin nasıl tanımlandığı ve Kilise için kullanılan metaforlar, Hıristiyan İlahiyatında Kurtuluş öğretisinin, Kilisenin misyonunun, insanlık açısından Kilisenin konumunun, çağdaş dünyada Kilisenin rolünün belirlenmesinde belirleyici olmuştur. Özellikle Kilise için kullanılan metaforlar, Hıristiyan Teolojisinde belirleyici inanç unsurlarıyla bağlantılı olması hasebiyle Kilise teolojisinde önemli bir unsurdur.

KAYNAKÇA

- AYDIN, İ. Seçkin, PEHLİVAN, Ahmet, "Türkçe Öğretmeni Adaylarının 'Öğretmen' ve 'Öğrenci' Kavramlarına İlişkin Kullandıkları Metaforlar", **Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 5/3, Summer, 2010.
- BEANGE, Amy, **The Church as The Temple of God in Corinthians**, Kanada, 2003.
- BRIAN, Robert-Robson, **The Temple, The Spirit and The People of The Presence of God: Examining Critical Options for a Pentecostal Ecclesiology**, M.T. S. Thesis, Wycliffe College, Spring, 2012
- CARROLL, B. H., **Ecclesia: The Church**, The Baptist Standart Bearer-Inc., Paris, 2006.
- DE LUBAC, Henri, **The Splendor of The Church**, Çev. Michael Mason, İgnatus Press, San Francisco, 1999.
- , Henri, **Corpus Mysticum**, Çev. Richard Price ve Christopher Stephens, Universty of Notre Dame Press, Notre Dame, İndiana, 2006.
- DEMİREL, Şener, "Sembol, Sembolik Dil ve Bu Bağlamda Mesnevî'nin İlk 18 Beytindeki Sembolik Unsurlar", **Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 7/3, Summer, 2012.
- DULLES, Avery **Models of The Church**, İmage Books, New York, 1987.
- HARPER, Brad, Paul Louis Metzger, **Exploring Ecclesiology: An Evangelical and Ecumenical Introduction** Grand Rapids, Brazos, 2009.
- KARTOPU, Saffet, "Yaşamı Sürdürme Nedenlerinin Tanrı Algısıyla İlişkisi", **Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/2, Winter 2014.
- KÜNG, Hans, **The Church**, İmage Books, Garden City New York 1976.

⁸⁸ Romalılar, 11:17-24.

⁸⁹ Mata, 13:31-32, Markos, 4:31-32, Luka, 13:19.

⁹⁰ Matta, 9:37-38. Buna ilaveten Matta 13:24-30 ve Yuhanna, 4:35'te de Kilise ürün veya hasatla ifade edilmiştir.

⁹¹ Korintliler 1, 3:9. Ayrıca Korintliler 1, 3:6-8 de ilgili pasajlardır.

⁹² İbraniler, 12:22-23. Ayrıca Vahiy 3:11-13'te de bu husus aktarılmaktadır.

-
- KÜNG, Hans, **The Catholic Church**, Çev. John Bowden, The Modern Library, New York 2003.
- MALATY, Fr.Tadros Y., **Lectures In Patrology The School of Alexandria Origen**, (İngilizce revizesi: Rose Mary Halim) Jersey City, 1995.
- MCBRIEN, Richard P., **The Church**, Harper Collins Publishers, New York, 2008.
- O' DONNELL, Christopher - O. Carm, **Ecclesia (A Theolgical Encylopedia of The Church)**, The Liturgical Press, Collegeville Minnesota.
- RAUSCH, Thomas P., **Towards A Truly Catholic Church**, Liturgical Press, Collegeville Minnesota, 2003.
- SCHILLEBCEEKX, Edward, **Church: The Human Story Of God**, . John Bowden, The Crossroad Publishing Company, New York, 1990.
- TAVARD, H., **The Church, Community of Salvation**, The Liturgical Press, Collegeville Minnesota, 1992.
- WOOD, Susan K., **Spiritual Exegesis and Church in The Theology of Henri de Lubac**, Wm. B. Eardmans Publishing Co. Edinburg Scotland, 1998.
- <http://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk4/etd/MQ90312.PDF>.
- www.wikipedia.org.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

